

Nationella kulturer

På motsvarande sätt resonerar han i fråga om olika nationella kulturers förhållande till varandra. Han beskriver kulturbegreppets förändringar inom Unesco, från ett mer universellt och upplysningsmässigt begrepp som reaktion på den besegrade nazismens rasläror till ett i våra dagar alltmer relativistiskt och partikulärt: varje kultur är lika mycket värd, ingen kultur har rätt att upprätta normer för en annan, varje kultur måste betraktas från sina egna utgångspunkter. Denna till synes sympatiska tolerans rymmer nu enligt Finkielkraut fallgropar. Också här, tycks han mena, finns förbindelselänkar mellan den gamla "Volkgeist"-traditionen och dagens globala relativism.

Visserligen balanserar han på en mycket slak lina när han talar om en förment gemensam "vision" — dock inte "credo" — mellan dagens europeiska invandrarfientliga läger och de "xenofi-

la" antirasisterna: "Hur skarpa deras åsiktsskillnader än är... förordar de båda lägren samma relativism." Visserligen har man svårt att föreställa sig de trevliga studenterna inom SOS-rasism som faktiska försvarare av sådant som handavhuggning, hustrubränning, kvinnlig omskärkelse. Och visserligen är rasismen och invandrarfientligheten dagens stora problem i Europa.

Men här ligger en poäng, även om den på intet sätt är ny: att göra sig av med vissa abstrakt-universella värden, som exempelvis mänskliga rättigheter, i en förment anti-etnocentrism kan leda till att man avhänder sig möjligheten att bekämpa också det slags beteenden som förnekar själva den grundläggande relativism man förfäktar. Vilket i sin tur leder till ett slags omvänd rasism: Frihet från hustrubränning, kvinnlig omskärkelse, lem-lästningsstraff eller tvångsmässig ledarkult är förbehållet oss civiliserade européer, människor

i andra kulturer får stå ut med ofriheten bäst de kan...

Man frågar sig onekligen om det är detta slags respekt för främmande kulturer som gör att svenska nyhetsmedier alltid talar om Irans "parlament" som om det vore en demokratisk institution eller i sommarens morgonprogram för barn i TV visar bilder på typisk totalitär massindoktrinering i Libyen medan en trevlig speaker beskriver förhållandena som om det rörde sig om vilket svenskt fritis som helst, lite annorlunda bara.

Lovtal

Till skillnad från Finkielkraut, som i sin boks avslutande del i ett närmast bestört tonläge ondgör sig över "tankelivets" och den högre kulturens undergång i bruset från ungdomskult, massmedier och förment kulturella "gester", håller **Bernard-Henri Lévy** något som närmast liknar ett lovtal till televisionen i sin *Éloge des intellectuels* (Lovtal till de intel-

lektuella). I TV, påpekar han, "blir folks ansikten som en öppen bok". Om bara de intellektuella inte viker från sin uppgift att "tänka" ger mediet i själva verket nya, oanade möjligheter.

Lévy, den gamle nye filosofen, har skrivit en tät, läckert retorisk (boken sägs från början vara intalad) liten skrift där de ofta högdragna och provocerande åtbörderna egentligen uttrycker ett ganska besinningsfullt "program".

Utgångspunkten påminner om Finkielkrauts. Tanken och de intellektuella — eller "klerkerna", en term som lånats av den franske tänkaren Julien Benda (1867–1956) och hans berömda bok "La trahison des clercs" (Klerkernas förräderi) — befinner sig i kris.

Tron på Förnuftet vacklar efter Auschwitz, Gulag och andra uttryck för "Det onda"; Sanningen har relativiserats av marxisterna, Sartre, Foucault; Rättvisan har med avkoloniseringen relati-

viserats (jämför Finkielkraut) så att omänskliga handlingar får fortgå i tredje världen utan alltför mycket upprördhet, i namn av kulturell särart.

Och även om Lévy ser möjligheten av den intellektuelles död — en "mjuk död, utan vare sig oväsen eller domedag" — så väjer han sig bestämt mot olika former av panik. Och han påminner lidelsefullt om vissa intellektuellas unika insatser i varje stor fråga sedan ur-engagemangets Dreyfusaffär: 30-talets antirasister och Spanienkämpar, Algerietkrigets sanningssägare, 70-talets solidaritet med de ryska dissidenterna, 80-talets front mot Le Pens nya rasister.

En tredje typ

Och kulturen förflackas visserligen, men den "utslocknar inte, den breder ut sig. Den försvinner inte — den kommer inte att försvinna — men den förlorar sin kontur och sina gränser... den kan inte längre definieras."

Situationen är inte bara avondo, menar alltså Lévy. Bland annat har tidigare decenniernas hårda politiseringskrav försvagats. Och det passar Lévy's bild av den intellektuelle som den ensamme författaren som, invid sitt inres avgrund, först och främst skrifer, men som då och då avbryter sig för att ta ställning när det absolut behövs. Det är inte den "engagerade" i Sartres mening, inte heller en likgiltig, avpolitiserad författare Lévy här talar för, utan en intellektuell av "en tredje typ".